

УДК 347.72.025

Ханієва Фатіма Магомедівна,

здобувач кафедри цивільного права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОЦІНКА ВКЛАДУ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Постановка проблеми. Важливим етапом створення та діяльності господарського товариства є формування чи подальше збільшення його майна та статутного (складеного) капіталу за рахунок вкладів засновників/учасників. Під час здійснення цих процесів значення набуває належна оцінка негрошових вкладів, оскільки від неї буде залежати розмір частки (кількість акцій) осіб, які їх вкладають, у капіталі товариства, а тому і розмір їх прибутків, обсяг корпоративних прав, частки майна у разі ліквідації товариства або виходу учасника з товариства. Крім того, з економічної точки зору належна оцінка вкладів є запорукою підвищення ефективності підприємницької діяльності товариства в цілому. Зазвичай така оцінка здійснюється у певному порядку, що визначається за взаємною згодою засновників/учасників. Втім окремі питання її проведення, котрі є важливими як для практики, так і для науки, залишаються невисвітленими.

Стан дослідження теми. Свої наукові праці питанням формування статутного капіталу, його функціям, встановленню значення для діяльності господарського товариства та учасників, а також оцінці негрошових вкладів присвятили такі вчені як І.В. Спасибо-Фатєєва, О.Р. Кібенко, В.І. Борисова, В.М. Кравчук, О.М. Вінник, В.В. Долінська, Л.І. Петражицький, Г.Ф. Шершеневич (I.V. Spasybo-Fatieieva, O.R. Kibenko, V.I. Borysova, V.M. Kravchuk, O.M. Vinnyk, V.V. Dolinska, L.I. Petrazhytskyi, H.F. Shershenevych) та інші. В юридичній літературі зверталася увага на необхідність співвідношення кількості грошових та негрошових вкладів під час формування капіталу товариства, вирішення питання висвітлення інформації про внесені вклади та їх оцінку, передбачення відповідальності за неналежну оцінку. Втім, вченими не було проведено детального дослідження порядку оцінки вкладів, з урахуванням зарубіжного досвіду, тому ці проблеми аналізуються у статті.

Метою цієї статті є розгляд порядку оцінки негрошових вкладів, а її завданням – теоретичне ви-

значення грошової оцінки вкладів, встановлення критеріїв її проведення, способів фіксації, висунення пропозицій для можливих законодавчих змін з цього питання з опором на зарубіжний досвід.

Виклад основного матеріалу. За законом статутний (складений) капітал господарського товариства формується зі вкладів, якими є майно засновників. При внесенні в якості вкладу інших ніж грошові кошти вкладів-речей та вкладів-прав (або негрошових вкладів) обов'язковою є їх *грошова оцінка*. Це важливо, адже оцінений негрошовий вклад буде становити розмір частки або визначати оплачену кількість акцій засновника/учасника у статутному (складеному) капіталі з усіма наслідками, що слідують із цього.

Слово «*оцінка*» розуміється як вартість, ціна, рівень або значення чого-небудь [1, с. 828; 2], з точки зору філософії – як спосіб установаження значимості чого-небудь, а економіки – як процес вираження господарських цінностей в грошовій формі [3].

Зазвичай вклад оцінюється в національній валюті України – в гривні. А якщо внеском буде іноземна валюта (іноземна інвестиція), то її оцінка в гривні відбувається за офіційним курсом Національного банку України на момент внесення коштів та має фіксуватися в установчих документах товариства. Натомість за домовленістю між засновниками/учасниками вона може здійснюватись і в іноземній конвертованій валюті на основі цін міжнародних ринків [4, с. 135–136]. Це не суперечить і положенням ст. ст. 524, 533 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [5].

У той же час економісти дискутують з приводу точної дати оцінки (перерахунку) вкладів в іноземній валюті. Вони визначають, що при створенні товариства на розсуд засновників таких дат може бути три: дата підписання установчих документів або дата реєстрації товариства в державному реєстрі, дата фактичного внесення (отримання) інвалютного внеску [4, с. 135].

статутного (складеного) капіталу товариства на виконання договору про створення/заснування (або засновницького договору для ПТ, КТ) товариства недійсним за загальними підставами недійсності правочинів [6, с. 437].

Цікавим у визначенні порядку оцінки вкладів є досвід Франції. Так, оцінку корпоративних внесків (внесків в натурі) при створенні французьких ТОВ та АТ проводять уповноважені на це особи. Їх обирають з числа бухгалтерів-ревізорів за визначеним списком або з числа експертів за списком, укладеним судами першої інстанції та апеляційними судами. Ці уповноважені особи призначаються головою комерційного суду в порядку розгляду окремого клопотання. При виконанні доручення по оцінці вкладів вони можуть користуватись допомогою одного або декількох експертів на свій вибір. За завищення дійсної вартості вкладу в натурі до АТ встановлюється покарання у вигляді п'яти років ув'язнення та штраф у розмірі 375 тисяч євро, а до ТОВ – 9 тисяч євро. Це покарання застосовується незалежно від статусу винної особи [19, с. 106, 116, 743].

Тож важливою є об'єктивна та справедлива оцінка негрошового вкладу, а встановлення на законодавчому рівні основоположних критеріїв такої оцінки стане ключовим аспектом належної оцінки вкладу як для самих засновників/учасників, так і для професійних оцінювачів. Такі критерії оцінки повинні базуватися на загальних засадах цивільного права (ст. 3 ЦК України) та становити:

– *справедливість*, тобто відповідність інтересам кожного засновника/учасника та юридичної особи;

– *об'єктивність*, тобто рівність дійсній вартості майна без будь-яких завищень чи занижень, з урахуванням впливу суміжних факторів: підхід до формування капіталу (об'єктивний, суб'єктивний, формальний), розмір капіталу, мета діяльності товариства та наміри засновників/учасників при внесенні негрошових вкладів;

– *добросовісність*, тобто визначення ціни вкладу у встановленому законом порядку;

– *розумність*, тобто визначення ціни вкладу, яка є актуальною, на час його внесення до статутного (складеного) капіталу.

Досліджуючи порядок оцінки вкладів крізь призму предмета вкладу, доцільно окремо зазначити і про особливості оцінки майнових та немайнових прав, що мають грошову вартість. Ці особливості полягають у тому, що вклад-право у кожному конкретному випадку є унікальним та його цінність залежить від об'єкта, щодо якого ці права виникли та здійснюються (наприклад, будь-які речі, об'єкти права інтелектуальної власності, ноу-хау, об'єкти права промислової власності тощо).

Тому, оцінка вкладу-права не може базуватися лише на загальноприйнятих підходах або особистих уявленнях та «побажаннях» засновника, який його вносить, про дійсну вартість такого вкладу. Натомість важливим є професійний підхід до вирішення цього питання, а також рівень відповідальності за завищення або заниження грошової вартості вкладу, визначення бази оцінки, порядку встановлення вартості об'єкта оцінки тощо. А це може бути реалізовано лише професійним оцінювачем, який за законом несе відповідальність за неналежну оцінку вкладу [20; 21].

Висновки. Тож з опором на законодавчі положення щодо оцінки вкладів у цій розвідці наведені визначення процесу оцінки вкладів, з огляду на вид організаційно-правової форми господарського товариства, виявлена необхідність проведення оцінки вкладів професійним оцінювачем та фіксації їх розміру в установчих документах. Також виокремленні основоположні критерії належної оцінки вкладів, а саме: справедливість, об'єктивність, добросовісність, розумність. Такий підхід до оцінки вкладів до статутного (складеного) капіталу забезпечить захист прав та інтересів вкладників та господарського товариства як під час його створення, так і в подальшій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Словник української мови: в 11 томах [Електронний ресурс]. – 1974. – Т. 5. – С. 828. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/p/5/828/2>.
2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка [Електронний ресурс]. – 22-е изд. – М., 1992. – Режим доступа: <http://www.ozhegov.org/words/21948.shtml>.
3. Оцінка. – Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0>.
4. Кушина О. Иноземна валюта як внесок до статутного капіталу / О. Кушина // Бізнес, збірник систематизованого законодавства. – 2009. – № 8 (серпень). – С. 135-140.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №435-IV//Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №90. – ст. 356.
6. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 3: Юридична особа / За ред. проф. І.В. Спасиво-Фатєєвої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Х. : Страйд, 2009. – 736 с.
7. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Офіційний вісник України. – 2008. – № 81. – ст. 2727.

9. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – ст. 682.
10. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 34. – ст. 1577.
11. Davies, Paul L. (2008). Gower & Davies: The Principles of Modern Company Law, 8th ed., Sweet & Maxwell, London, UK, 1360.
12. Петров А.А. Анализ публичного размещения акций компаний Fergexro plc на Лондонской фондовой бирже / Петров А. А. // Эффективна економіка. – № 1 – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
13. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=456>.
14. Про господарські спілки, господарські товариства та кооперативи (про підприємницькі корпорації) : Закон Чеської Республіки від 25.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://anesro.com/download/zakon/rus_zakon_korporacii_firma_czechii.pdf.
15. Комерційний закон Латвійської Республіки від 04.05.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inlatplus.lv/rus/laws/>.
16. Про статутний фонд товариства з обмеженою відповідальністю : лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 14.09.2004 р. № 6279 // Бухгалтер. – 2004. – № 41.
17. Щодо грошової оцінки вкладу учасника : лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 26.12.2007 р. № 9705 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data2008/base13/ukr13752.htm>.
18. Про документи, що підтверджують формування статутного фонду товариства : лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 30.08.2004 р. № 5865. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mia.kiev.ua/ru/scblett/125-dcprlett5865.html>.
19. Щодо вкладу учасників та засновників товариства : лист Держкомпідприємництва від 15.11.2002 р. № 4-451-2030/6118 // Бухгалтер. – 2002. – № 47 – 48.
20. Щодо «ноу-хау» у статутному фонді товариства» : лист Міністерства освіти і науки України від 30.10.2002 р. № 16-07/3483 // Податки та бухгалтерський облік. – 2002. – № 98.
21. Коммерческий кодекс Франции / предисловие, перевод с французского, дополнение, словарь-справочник и комментарии В. Н. Захватаева. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 1272 с.
22. Про затвердження методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності : наказ Фонду державного майна України від 25.06.2008 р. № 740 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 60 – ст. 33.
23. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 37. – ст. 64.

Ханієва Фатіма Магомедівна

ОЦІНКА ВКЛАДІВ ДО ГОСПОДАРЬСЬКОГО ТОВАРИСТВА

У цій статті автор розглядає порядок оцінки негрошових вкладів та проводить теоретичний аналіз чинних законодавчих положень з приводу розглядуваного питання. Крім того, наводяться наукові визначення грошової оцінки вкладів залежно від виду організаційно-правової форми господарського товариства. Також дослідник виявляє необхідність нормативного визначення критеріїв такої оцінки, способів її фіксації, висуває пропозиції для можливих законодавчих змін чинного українського законодавства з опором на зарубіжний досвід.

Ключові слова: господарське товариство, статутний (складений) капітал, вклад, внесок, частка, порядок формування статутного (складеного) капіталу, оцінка вкладу.

Ханиева Фатима Магомедовна

ОЦЕНКА ВКЛАДА В ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ОБЩЕСТВО

В этой статье автор рассматривает порядок оценки неденежных вкладов и проводит теоретический анализ действующих законодательных положений по рассматриваемому вопросу. Кроме того, им даются научные определения денежной оценки вкладов в зависимости от вида организационно-правовой формы хозяйственного общества. Исследователь устанавливает необходимость нормативного определения критериев такой оценки, способов ее фиксации, а также выдвигает предложения для возможных законодательных изменений с учётом зарубежного опыта.

Ключевые слова: хозяйственное общество, уставный (складочный) капитал, вклад, взнос, доля, порядок формирования уставного (складочного) капитала, оценка вклада.

Khanieva Fatima Magomedivna

EVALUATION OF CONTRIBUTION TO A COMMERCIAL COMPANY

This article deals with the consideration of the procedure for evaluating capital contributions and theoretical analysis of the existing legislative norms about this question. Besides, the researcher gives the scientific definitions of the monetary valuation of contributions, depending on the organizational and legal forms of commercial companies. Also author discovers the necessity of a normative definition the criteria for such evaluation of a contribution, ways to hold and puts forward proposals for possible legislative changes, taking into account international experience.

